



**T.C.  
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI  
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI  
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ**

**AİLELERİN ÇOCUKLARIN OKULÖNCESİ EĞİTİMİ İÇİN  
YAPMIŞ OLDUKLARI HARCAMALAR  
(DENİZLİ İLİ - SARAYKÖY İLÇESİ)**

**Osman HAYTA**

**DENİZLİ 2023**

**T.C.  
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI  
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI  
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ**

**AİLELERİN ÇOCUKLARIN OKULÖNCESİ EĞİTİMİ İÇİN YAPMIŞ  
OLDUKLARI HARCAMALAR  
(DENİZLİ İLİ - SARAYKÖY İLÇESİ)**

**Osman HAYTA**

**Danışman**

**Dr. Öğr. Üyesi Gökhan TUZCU**

## TEŐEKKÜR

Bu çalışmanın yürütölmesi sırasında desteğini esirgemeyen kıymetli danıőmanım Dr. Gökhan TUZCU Hoca'ma, yoğun çalıőmalarım sırasında sabır gösterdiği ve çocuklarımıza baktığı için sevgili eőim Seher'e, sürekli çalıőmama izin verdikleri için kızlarım Nazlı Sudem ve BerayDeniz'e, Sarayköy ilçesinde görev yapan Okul Öncesi öğretmenlerimize, çalıőmam sırasında yardımını esirgemeyen değerli velilerimize ve çalıőmamda katkısı olan herkese teőekkür ederim.

Osman HAYTA

## **ETİK BEYANNAMESİ**

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tezsiz yüksek lisans projesi çalışmasında; Proje içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, Atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi, Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, Bu tezsiz yüksek lisans projesinin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez, proje çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Osman HAYTA

## ÖZET

### **Ailelerin Çocukların Okulöncesi Eğitimi İçin Yapmış Oldukları Harcamalar (Denizli İli - Sarayköy İlçesi)**

HAYTA, Osman

Tezsiz Yüksek Lisans Projesi, Eğitim Bilimleri ABD

Eğitim Yönetimi Bilim Dalı

Proje Danışmanı: Dr. Gökhan TUZCU

Ocak 2023, 45 sayfa

Denizli ili Sarayköy ilçesinde 2022-2023 eğitim yılında okulöncesinde öğrenim gören çocuğu olan velilerin eğitim harcamalarının araştırıldığı bu çalışmada 222 veli çalışmaya gönüllü katılmıştır. Araştırma betimsel tarama modelinde ve nicel olarak yapılmıştır. Kolay ulaşılabilir örneklem ile 222 veliye ulaşılarak veriler toplanmıştır.

Velilerin belirttiklerine göre aylık gelirlerinin 2000 ₺ ile 60000 ₺ arasında değişiklik gösterdiği ve yarısından fazlasının 5500-10000 ₺ aralığında aylık gelirleri bulunmaktadır. Velilerin eğitim harcamalarının 100 ₺ ile 5130 ₺ arasında farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. En yüksek harcamanın malzeme alımında olduğu görülmüştür. Bunun yanında servis ve kıyafet harcamaları da diğer harcamalara göre yüksek çıkmıştır. En düşük harcaması mezuniyet harcamalarıdır. Diğer giderler ise yoktur. Ailelerin anasınıflarında öğrenim gören çocuklarının eğitim harcamaları ortalamalarına bakıldığında en yüksek harcamanın 897,29 ₺ ile malzeme harcaması olduğu ve bunu 662,16 ₺ ile kıyafet, 186,21 ₺ servis izlemektedir. En düşük harcama ortalaması ise 25,67 ₺ ile mezuniyet harcamasıdır.

Ailelerin yaptıkları eğitim harcamalarıyla anne ve baba eğitim seviyeleri ve gelir düzeyleri arasında servis, kıyafet, aidat, yemek, gezi ve mezuniyet harcamalarında anlamlı ilişki görülmüştür. Ailelerin eğitim harcamalarının anne baba eğitim seviyeleri ve gelir düzeylerine göre farklılık göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Eğitim ekonomisi, veli, eğitim, harcama, okulöncesi, anasınıfları

## İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJE ONAY FORMU .....	I
ETİK BEYANNAMESİ .....	II
ÖZET .....	III
İÇİNDEKİLER .....	V
TABLolar LİSTESİ .....	VII
BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ .....	1
1.1. Problem Durumu .....	1
1.1.1. Problem Cümlesi .....	2
1.1.2. Alt Problemler .....	2
1.2. Araştırmanın Amacı .....	2
1.3. Araştırmanın Önemi .....	2
1.4. Varsayımlar.....	3
1.5. Sınırlılıklar .....	3
1.6. Tanımlar .....	3
İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	5
2.1. Eğitimde Maliyet ve Harcama.....	5
2.2. Kalkınma Kaynağı Olarak Eğitim ve Eğitim harcamalarının Önemi.....	6
2.3. Okul Öncesi Eğitimin Ekonomik Etkileri.....	7
2.4. İlgili Araştırmalar .....	12
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM .....	15
3.1. Araştırmanın Modeli .....	15
3.2. Çalışma Grubu .....	15
3.3. Veri Toplama Aracı .....	16
3.4. Verilerin Toplanması.....	17
3.5 Verilerin Çözümlemesi .....	17
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR .....	18
4.1. Betimsel İstatistikler.....	18
4.2. Alt Problemlere İlişkin Bulgular .....	25
4.2.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular .....	25
4.2.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular .....	26

4.2.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular .....	27
4.2.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular .....	29
BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	31
5.1. Tartışma .....	31
5.2. Öneriler .....	33
KAYNAKÇA .....	34
EKLER .....	36
ÖZGEÇMİŞ .....	36

## TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1. Ailelerin Çeşitli Özelliklere Dağılımı.....	16
Tablo 4.1. Ailelerin Aylık Gelir Dağılımı.....	18
Tablo 4.2. Ulaşım Harcamaları (₺).....	19
Tablo 4.3. Kıyafet Harcamaları.....	19
Tablo 4.4. Eğitim Malzemeleri Harcamaları.....	20
Tablo 4.5. Aidat Harcamaları.....	21
Tablo 4.6. Yemek-Beslenme Harcamalar.....	21
Tablo 4.7. Gezi Harcamaları.....	22
Tablo 4.8. Mezuniyet Harcamaları.....	22
Tablo 4.9. Toplam Harcama Dağılımı.....	23
Tablo 4.10. Ortalama Harcamalar.....	24
Tablo 11. Ailelerin Aylık Harcamaları.....	26
Tablo 4.12.Okulöncesi Eğitimi İçin Aylık Harcama Ortalamaları.....	26
Tablo 4.13. Ailelerin Yaptığı Harcamaların, Annenin Eğitim Düzeyine Göre Ki Kare Analizi.....	27
Tablo 4.14. Ailelerin Yaptığı Harcamaların, Babanın Eğitim Düzeyine Göre Ki Kare Analizi.....	28
Tablo 4.15. Ailelerin Yaptığı Harcamalarla Gelir Durumları İlişkisi (Ki Kare Analizi).....	28
Tablo 4.16. Ailelerin Yaptığı Harcamalar İle Anne Meslekleri İlişkisi (Ki Kare Analizi).....	29
Tablo 4.17. Ailelerin Yaptığı Harcamalarla Baba Meslekleri İlişkisi (Ki Kare Analizi).....	29



## BİRİNCİ BÖLÜM

### GİRİŞ

Eğitim önemli olduğu gibi önemine paralel biçimde finansal açıdan son derece masraflı ve uzun soluklu bir iştir. Eğitim, devlet okullarında ücretsiz ve zorunlu olmakla birlikte okulöncesi döneminde zorunlu olmadığı gibi bazı ücretleri velilerin kendilerinin üstlenmeleri gerekmektedir. Bu çalışmada okulöncesi dönemde öğrencisi olan ailelerin eğitim harcamalarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu bölümde, problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, amaç, önem, sayıtlılar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

#### 1.1. Problem Durumu

Temel eğitim döneminde eğitim zorunlu olduğu gibi ücretsiz biçimde devlet okullarında verildiği bilinmektedir. Her ne kadar böyle yazılsa ve bilinse de genel bütçeden gelen kaynakların yetmemesi nedeniyle okulun günlük gereksinimleri için çeşitli adlar altında, zaman zaman ailelerden para istenmektedir. Bu durumda aileler, çocuklarının daha iyi koşullarda eğitim alabilmelerine destek olmak amacıyla harcama yapmaktadır. Aile harcamaları, ailelerin sosyo-ekonomik düzeylerine göre farklılık göstermektedir (Tuzcu, 2021, s.171).

Günümüzde ailelerin eğitime harcama yapmaları ve finansman desteği sağlamaları, hem okullar tarafından talep edilmekte hem de okul-aile birlikleri ve kulüp tarafından istenmektedir. Bunun en büyük nedeni, merkezi yönetim bütçesinden eğitime ayrılan payın yetmemesi ve okulların parasal olanaklarının sınırlı olmasıdır. Okul ve öğrencilerin gereksinimlerinin karşılanması ve eğitimin istenen nitelikte yapılabilmesi için, ailelerin parasal kaynak ayırması (finansman desteği sağlaması), neredeyse zorunludur. Bu nedenle aileler, isteyerek ya da istemeyerek harcama yapmaktadır. Bu destek, ailelerin ilgi, istek, olanak, duyarlılık ve beklentilerine göre farklılık göstermektedir.

Bu çalışmada konu edilen okulöncesi dönemde çocuğu olan ailelerin harcamaları ise eğitimin diğer tür ve düzeylerinden farklıdır ve ailelerin parasal desteği daha fazla olmalıdır. Çocukların beslenme, temizlik, kırtasiye, kulüp vb gereksinimleri için ailelerin harcama yapması ve parasal kaynak sağlaması istenmektedir. Ailelerin harcamaları,

ailenin yapısına, eğitimden beklentisine, sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyine vb pek çok etkene göre farklılık göstermektedir. Bu bağlamda bu tür araştırmalara alanyazında çok az rastlanmaktadır. Ailelerin yalnızca eğitim amaçlı harcamalarını kapsadığı için bu araştırma önemli ve orijinaldir. Çalışmanın alanyazına katkı sağlaması beklenmektedir.

### **1.1.1. Problem Cümlesi**

Araştırmanın problem cümlesi şöyledir: Denizli ilinin Sarayköy ilçesinde, okulöncesi eğitim için ailelerin yaptığı harcamaların türü ve miktarı nedir?

### **1.1.2. Alt Problemler**

Araştırmanın alt problemler şunlardır:

- 1) Aileler, çocuklarının okulöncesi eğitim alması için ne tür harcamalar yapmaktadırlar?
- 2) Bir aile, bir çocuğun okulöncesi eğitim alması için bir ayda ortalama kaç lira harcamaktadır?
- 3) Ailelerin yaptığı harcamalar;
  - Ana-babanın eğitim durumuna göre değişmekte midir?
  - Ana-babanın gelir durumuna göre değişmekte midir?
  - Ana-babanın mesleğine göre değişmekte midir?

## **1.2. Araştırmanın Amacı**

Bu araştırmanın genel amacı, çocukları okulöncesi eğitime (anaokulu ya da ana sınıfı) katılan ailelerin yaptıkları eğitim harcamalarını belirlemektir. Bu genel amaç çerçevesinde yukarıdaki sorulara yanıt aranacaktır. Elde edilen verilerin çözümlenmesi ve böylece eğitim politikası yapıcılarına kaynak olunması da bir başka amacı oluşturmaktadır.

## **1.3. Araştırmanın Önemi**

Türkiye’de okulöncesi eğitime 1990’lı yıllardan sonra daha çok önem verilmeye başlanmıştır. Ancak o tarihten bu yana zorunlu eğitim kapsamına alınmamıştır. Okullaşma oranını ve okulöncesi eğitimi yaygınlaştırma çalışmaları artmakla birlikte tam anlamıyla başarılı olmuş değildir. Aileler tarafından ilkokul öncesi okula hazırlık gibi görülen okulöncesi eğitim, beyin, dil ve psikomotor becerilerin gelişimi için oldukça önemlidir. Okulöncesi eğitime talep sürekli artmaktadır. Buna paralel biçimde ailelerin çocuklarının eğitimleri için yaptıkları harcamalar da sürekli artmaktadır. Bu harcamalar,

ailelerin yaşam standartları, gelir düzeyleri, eğitimden beklentileri, ilgileri ve bu konudaki duyarlıklarına göre değişmektedir.

Eğitimin beklenen nitelikte olabilmesi için gerekli etkenlerden biri, parasal kaynak sorununun olmamasıdır. Ancak merkezi yönetim bütçesinden yeterli kaynağın geldiğini söylemek olanaklı değildir. Eksik kalan kaynağın, farklı kanallardan karşılanması gerekmektedir. Bu kanalların başında, okul-aile birlikleri ve ailelerin destek ve katkıları gelmektedir. Bu çalışmada okulöncesi eğitimde çocuğu olan ailelerin eğitim harcamaları tespit edilmeye çalışılmıştır. Ailelerin yaptığı eğitim harcamalarının bilinmesi çok önemlidir (Tuzcu, 2021, s.138). Ailelerin eğitim harcamalarına ilişkin araştırma sayısının çok az olması ve bu çalışmanın bu alana katkı sunacak olması da çalışmanın önemini arttırmaktadır.

#### **1.4. Varsayımlar**

Araştırmanın temel varsayımı şudur:

- Araştırmaya katılan aileler, veri toplama aracına samimi ve doğru yanıt vermişlerdir.

#### **1.5. Sınırlılıklar**

Bu araştırma;

- Okulöncesi eğitimde (anaokulu + anasınıfı) yapılmıştır. Eğitimin diğer türlerini ve düzeylerini kapsamamaktadır.

- Kamuya (devlete) ait okullarda yapılmıştır, özel sektöre ait okulları kapsamamaktadır.

- Denizli ilinin Sarayköy ilçesinde yapılmıştır. Diğer ilçeleri ve illeri kapsamamıştır.

- 2022-2023 öğretim yılında yapılmıştır. Diğer yılları kapsamamaktadır. Veriler, 2022-2023 eğitim-öğretim yılının birinci yarıyılında (Eylül-Ekim 2022'de) toplanmıştır.

- Çocukları okulöncesi eğitime katılan ailelerin beyanlarını kapsamaktadır. Ailelerin, veri toplama aracına verdiği yanıtlarla sınırlıdır. Bunun dışında başka bir veri toplama aracı kullanılmamıştır.

#### **1.6. Tanımlar**

*Aile*: çocukların anne ve babaları ile birlikte oluşturdukları toplumun çekirdek yapısıdır.

*Eğitim*in Finansmanı: Eğitim etkinliklerinin en iyi şekilde yapılabilmesi ve sistemin işletilebilmesi için gerekli olan parasal kaynakların sağlanması sürecidir (Tuzcu, 2021, s.138).

*Eğitim Harcaması*:Eğitim çalışmalarının / etkinliklerinin yürütülmesinde gerekli olan parasal kaynakların yer, zaman, oran, alanlara göre kullanılması sürecini inceleyen bilim dalıdır (Tuzcu 2016, s.124).

## İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, araştırmaya temel oluşturan kuramsal bilgiler ve ilgili alanyazındabulunan araştırmalar yer almaktadır.

### 2.1. Eğitimde Maliyet ve Harcama

Maliyet genel anlamda, "bir yarar ya da çıkar elde edebilmek için ödenen bedel ya da bir mal karşılığında elden çıkan belli miktar para" olarak tanımlanmaktadır (Üstün, 1988, s.31). Başka bir tanımlamada maliyet; bir birim ürünün üretilmesi için harcanan paradır. Diğer bir deyişle, bir birim ürünün üretilmesi için işlenen, işleyen, tüketilen, kullanılan girdilerin parasal karşılıkları, o ürün ya da ürünlerin maliyetini oluşturmaktadır (Başaran, 2006, s.462).

Eğitimin maliyeti ise eğitim çalışmalarının / etkinliklerinin yerine getirilmesi için kullanılmakta olan girdilerin ekonomik değeridir. İnsanların eğitimleri için yapılan dolaylı ya da dolaysız harcamalar, vazgeçme maliyeti gibi ileriki dönemlerin toplam kazançlarını tahmin edebilmek için uygulanmakta olan ekonomik çözümlerlerdir (Âdem, 1993, s.127). Bunun yanında eğitimin maliyeti; farklı kişi ve kuruluşların yaptıkları harcamalar, fırsat maliyetleri ile beraber eğitime ilişkin maliyetleri oluşturmaktadır (Tural, 2012, s.113). Tanımlardan da anlaşıldığı gibi eğitime ilişkin maliyetler,yalnızcaharcamalardan oluşmamakta, vazgeçilen kazançları da kapsamaktadır.

Eğitimin maliyetinin tespit edilmesi, bu eğitimlerin niteliklerinden kaynaklanan üç çeşit zorluktan dolayı daha dikkatli olunmasını gerekli kılmaktadır. Bu zorlukların eğitimin tanımı, eğitime katılan ekonomik birimler ve eğitimin kamusal hizmet olması gibi özelliklerden kaynakladığı ifade edilmektedir (Hallak, 1974). Eğitim maliyetlerinin hesaplanması, sınırlı kaynakların kullanılarak belli başlı kesimlerin (devlet, aile, firma) kendi açılarından en iyi çözümü elde edebilmeleri, en yüksek yararın sağlanabilmesi ve bu kaynakların en verimli şekilde dağıtılması için çaba sarf edilmesi amacını taşımaktadır. Eğitime yönelik çıktıların, üretimde kullanılan kaynakların değer ve miktarlarını kestirebilmek için elde bulunan maliyet verileri kullanılarak, toplam maliyetler ve birim maliyetlerin hesaplanması yapılabilir. Her girdi için yapılmış olan harcamalar toplanarak toplam maliyetlere ulaşılabilir (Tural, 2012).

## 2.2. Bir Kalkınma Kaynağı Olarak Eğitim ve Eğitim Harcamalarının Önemi

Ülkelerde kalkınma profillerinin oluşturulabilmesi için insan sermaye potansiyellerinin yükseltilmesi gerekir. Bunun için de insan sermayesi birikimlerine yönelik eğitim ve sağlık gibi alanlar için kaynak aktarımları yapılmalıdır. Zaten insan sermayesi birikimlerinin en önemli kaynağının eğitim olduğu dile getirilmektedir. Bunun yanı sıra eğitimin kalkınmanın da bir önemli bir kaynağı olduğu söylenebilir. Ulusal kalkınma planlarına göz atıldığında, eğitime aktarılmakta olan kaynakların ciddi bir biçimde artırıldığı, hatta bütün alanlara aktarılan kaynaktan daha fazlasının eğitim için kullanıldığı net bir şekilde görülebilmektedir. Eğitim, sürdürülebilir nitelikteki kalkınma hamlelerinin yapılabilmesi için gerekliliği bulunan insan sermayesinin niteliksel ve verim bazında artırılmasında oldukça etkili bir unsur olmaktadır. Eğitimin ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesindeki etkilerinin yanı sıra ekonomik kalkınmanın da ülkelerdeki eğitim kalitesinin artırılmasında oldukça önemli bir araç olduğu kabul edilmektedir. Bundan dolayı eğitim, hem bir kalkınma etkeni olarak, hem de toplumsal gelişimdeki ilerlemelerin aracı olarak toplumlar için yaşamsal önem taşıyan bir etken olarak ele alınmaktadır (MuğanErtuğral, 2018, s.53-54).

Eğitim harcamalarına yönelik olarak belirlenen kaynakların; ulusal ekonomik büyümenin, kalkınmanın ve toplumsal gelişimin sağlanabilmesi için kısa dönemde ve uzun dönemde belirleyici etkisinin bulunduğu görülmektedir. Kısa dönem bazında “çarpan etkisiyle büyümeye etki ederken”, uzun dönem bazında “toplumların insan sermayelerinin birikimi ve gelişimiyle bağlantılı olarak bilgi ve teknolojiler üreten toplumlar haline gelmelerini”, bunun yanında istikrarlı büyüme trendleri sağlayarak kalkınma süreçlerini etkileme rolünden söz edilebilir. Ayrıca eğitim, ülkelerde bulunan bütün insanların ekonomik ve sosyal refahlarına doğrudan etkide bulunarak, insanların daha kaliteli iş olanaklarına ve daha tatmin edici ücretlere sahip olabilmelerinde belirleyici olmaktadır. Bu bağlamda eğitim ve eğitime yönelik harcamaların, toplumsal refah düzeyini yükselttiği rahatlıkla ifade edilebilir. Bunlarla birlikte “gelir dağılımının adil olması, fırsat eşitliği ve sosyal adalet gibi unsurlara da pozitif etkide bulunduğu göz önünde bulundurulduğunda, eğitim harcamalarının toplumların sosyal gelişimleri bakımından da oldukça önemli olduğu söylenebilir (Akıncı, 2017, s.395-396).

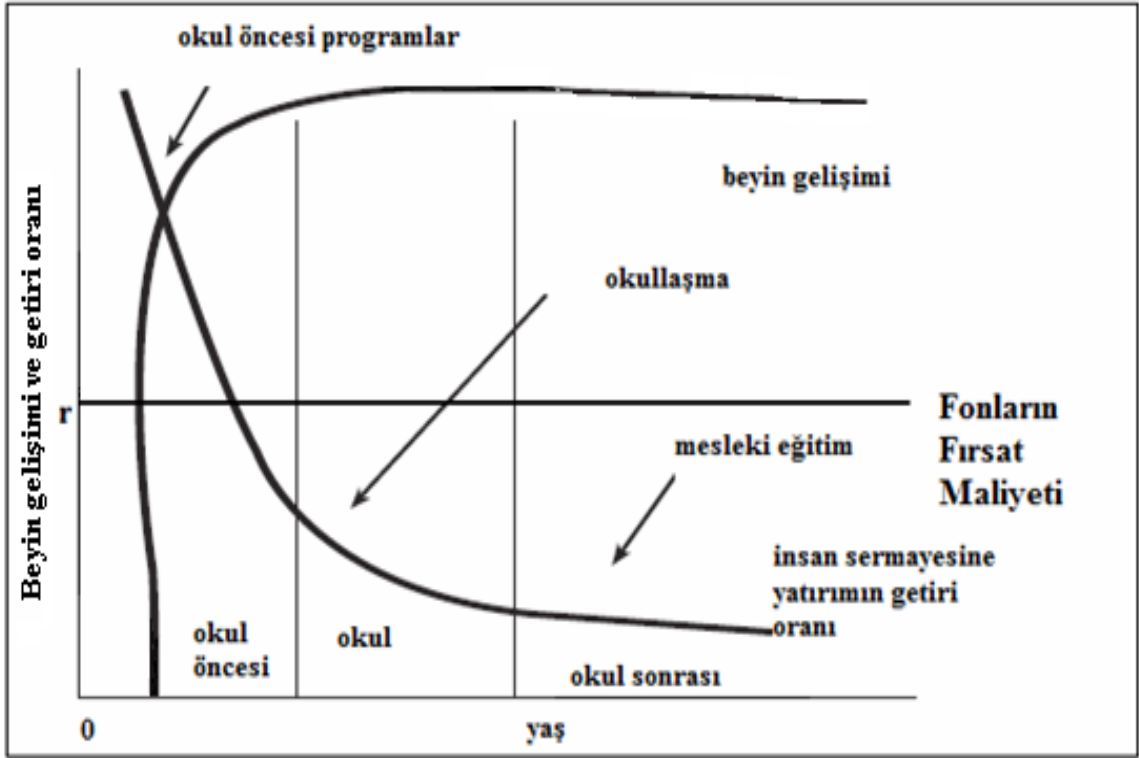
Eğitim, ülkelerin daha iyi doktorlar, hukukçular, iktisatçılar, politikacılar, sağlıkçılar, sanatçılar vb meslek insanlarının yetiştirilmesinde öncelikli pay sahibidir. Bilgi eksikliklerinden meydana gelen belli başlı “kusurlu sözleşmeler”, “hak ihlalleri”, “adli

suçlar” biçimindeki toplumsal düzende tahribat yaratan olumsuzlukların eğitim yoluyla azaltılması ya da yok edilmesi gerçekleştirilebilmektedir. Bunun yanı sıra eğitimle beraber, kişisel ve toplumsal seçimlerin rasyonel kimliğe büründürülmesi sağlanmakta, iş olanakları, kurumsal, sosyal ve fiziksel çevreler iyileştirilerek yaşam kalite standartlarının yükseltilmesi gerçekleştirilebilmektedir. Buna ek olarak maliyetlerdeki yükseklik ve beyin göçü gibi birtakım sorunlar nedeniyle eğitim yatırımlarının ve harcamalarının optimal düzeyin altında kalması da olanak dahilindedir. Buna yönelik olarak ülkelerin belli başlı önlemleri almaları ve karşılaşılan sorunlara politik ve ekonomik odaklı çözümler üretmeleri gerekmektedir (Üzümcü, 2015, s.269).

### **2.3. Okul Öncesi Eğitimin Ekonomik Etkileri**

Okul öncesi eğitim, kişilere yapılmakta olan yatırımdan en yüksek getirilerin elde edilebildiği dönem olma özelliğine sahiptir. Bu nedenle okul öncesi eğitim yoluyla ortaya çıkan kazanç ve getiriler yalnızca eğitimci kişilerce değil, ekonomistlerce de ele alınmaktadır.

Bu dönemde çocuklara gösterilecek ilgi ve onlara sunulacak nitelikli eğitimler, geleceğin sağlıklı, yaratıcı, üretken ve başarılı kişilerine altyapı oluşturmaktadır. Bunun da ülke ekonomisi adına gerekli olan insan sermayesi kalitesinde artış sağlamakta olduğu ve ekonomik olarak gelişime katkı yaptığı dile getirilmektedir. Grafik 1’de, yaşa göre insan sermayesi yatırımlarının getirilerine ve beyin gelişimlerine yer verilmiştir(Berkman, 2005, s.34). Yatay ekseninde yaş, dikey ekseninde ise beyin gelişimi ve tüm yaşlara yapılan insani yatırımların getiri oranları bulunmaktadır.



Grafik 1: Yaşa Göre Beşeri Sermaye Yatırımlarının Getirileri ve Beyin Gelişimi

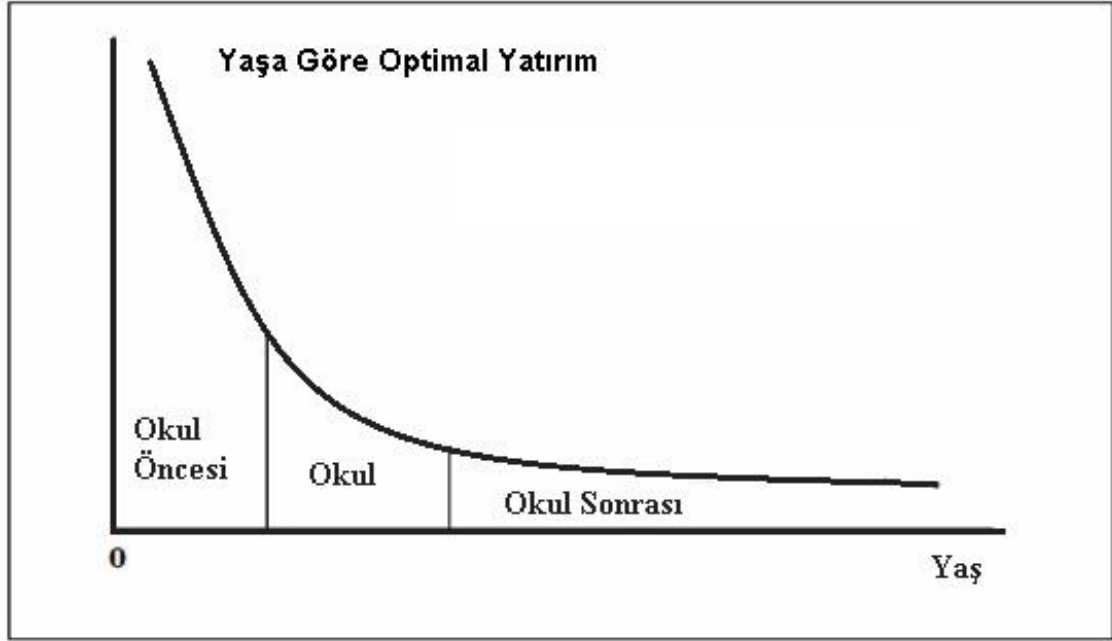
Kaynak: Bekman ve Gürlesel, Doğru Başlangıç Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim, TÜSİAD-T, 2005, s.34.

Konu ekonomik bakımdan değerlendirildiğinde, beyin gelişimlerine paralel olarak, bu dönemin insan sermayesine yapılmakta olan yatırımların getiri olarak en yüksek noktaya çıktığı dönem olduğu bilinmektedir. Bu getirilerin yaş ilerledikçe azaldığı da görülmektedir. Bu nedenle okul öncesi eğitimin yalnızca önemli bir eğitim türü olarak değil, yaşamsal öneme sahip bir yatırım aracı olarak görüldüğünün de belirtilmesi gerekir.

Araştırmalar, erken yaşta yapılmakta olan müdahaleler ve insani yatırımların sonucunda ortaya çıkan öğrenme, beceri, yaratıcılık ve motivasyon gibi unsurların oldukça önemli gelişimlere kapı araladığını ve farklılık yarattığını gözler önüne sermektedir. Yine araştırmalar, farklı düzeylerdeki öğrenmeye ve beceriye yönelik farklılıkların ileri yaşlardaki öğrenmelere ve verimliliklere oldukça pozitif katkı yaparak, kişiler ve bu kişilerin ailelerine yüksek gelir sağladığını, okullaşma ve mesleki başarı gibi unsurlarda iyileştirici etkide bulunduğunu göstermektedir (Berkman, 2005, s. 34). İnsani yatırımların erken çocuklukta getirilerinin etkili ve verimli olması nedeniyle, erken dönemde okulöncesine öncelik verebilen optimal yatırım dağılımlarının yapılması gerekir. Bu durumda Grafik 1 üzerinde görülmekte olan insan sermayesi yatırımlarının



getiri oranları doğrultusunda Grafik 2’de görülebildiği üzere insan sermayesi birikimlerini sağlayabilmek adına sosyal optimal yatırım stratejilerinin belirlenmesi gerekir. Bu bağlamda, kamu ve özel yatırım oranları, erken çocukluk döneminde en yüksek, eğitim başlangıcı ve devamı süreçlerinde daha düşük ve eğitimin bitiş süreçlerindeyse azalan düzeyde bir optimal yatırım stratejisi uygulanmalıdır (Berkman, 2005, s.35).



Grafik 2. Yaşa Göre Enuygun (Optimal) Yatırım Düzeyleri

Kaynak: Bekman ve Gürlesel, Doğru Başlangıç Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim, TÜSİAD-T, 2005, s.34.

Kapsam ve nitelik bakımından yeterli okul öncesi eğitim uygulamaları, toplumun eğitim düzeyini yükseltecek, çok daha sağlıklı bir yapıya kavuşmasını sağlayacak, toplumsal uyuma katkı verecek ve bu doğrultuda insan sermayesinin güçlenebilmesine yardımcı olacaktır. Yapılan araştırmalarda, okul öncesi dönemlerde insan sermayesi üzerine yapılmakta olan yatırımların getiri oranının en yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Yaş ilerledikçe insan sermayesine yapılan yatırımlardaki getiri oranlarının sistematik olarak düştüğü belirtilmektedir. Bu durum, bireysel ve toplumsal gelişme ile ekonomik büyüme için insan sermayesine yatırımların erken yaşlarda yoğunlaştırılmasının önemini koymaktadır (TÜSİAD, 2005, s.38). Okulöncesi eğitim, eğitim, sağlık, insan sermayesi ve eşitlik kanalları yoluyla ekonomik büyümeye etki yapmakta, bu da insani gelişimlerin yolunu açmaktadır.

Okulöncesi eğitim çalışmalarının finansal bakımdan desteklenmesi, yalnızca çocuk bakımı ve eğitimi bakımından değil, toplumsal eşitlik oluşturulabilmesi,

kalkınmaya yönelik hamleler, kadınların toplumsal yaşam içerisindeki yerlerinin güçlendirilmesi adına da çok büyük öneme sahiptir. Bundan dolayı AB ve OECD üyesi ülkelerin birçoğu uluslararası kuruluşların yönlendirmeleri ya da geri kalmışlıkla mücadele politikaları gereği, sivil toplum örgütlerinden, bireysel girişimlerden ya da öğrenci ailelerinden destek sağlayıp-sağlamadıklarına bakmaksızın finansman sağlamıştır.

AB ülkeleri arz odaklı yatırım modelleri uyguladıkları için okulöncesi eğitim harcamalarını karşılamaktadırlar. Kurumsal eğitim harcamalarının hükümetlerce desteklenmesinde “toplumsal eşitliğin sağlanması” amacının ön plana çıktığı görülmektedir. Özellikle 36 aydan büyük çocukların eğitimleri için AB ülkelerinde kaynakların bir havuz içerisinde toplanma politikasının uygulandığı belirtilmektedir. Kamu kurumları bünyesinde yürütülen hizmetlere öğrenci ailelerinin gelirleri doğrultusunda birtakım sarf malzemeleri ve yemek giderlerine katkı sağlamaları beklenmektedir. Bu anlatılanlara göre, AB ülkelerinin varolan hizmetlerin %66-90’lık bölümünü karşıladıkları, ailelerden gelen desteğin ise yalnızca 1/3 oranında gerçekleştiği görülmektedir. Avrupa Komisyonu tarafından 1992 yılında AB üyesi ülkelere gönderilmiş olan çerçeve tavsiyelerde, 10 yaşına kadar olan çocukların kamu tarafından desteklenmesi ve ulusal gelirlerin en az %1’inin bu alanların finansmanına ayrılması istenmiştir. Bu nedenle Tablo 2.1’de de görülebileceği gibi neredeyse bütün ülkelerde devlet destekleri öncelikli olarak yer almıştır (Tuzcu, 2016, s.161).

Tablo 2.1. Okulöncesi Eğitime Ayrılan Kaynaklar

Ülkeler	Okul Öncesi Eğitim Finansman Kaynağı
Almanya	Eyalet yönetimleri + Yerel Yönetimler
Avusturya	Eğitim ve Kültür Bakanlığı + Eyalet Yönetimleri + Yerel Yönetimler
Belçika	Eğitim Bakanlığı + Yerel Yönetimler + Sivil Toplum Kuruluşları
Danimarka	Eğitim Bakanlığı + Yerel Yönetimler
Fransa	Eğitim Bakanlığı + Yüksek Öğretim Araştırma Bakanlığı
İngiltere	Yerel yönetimler + Özel Kuruluşlar + Okul Yönetimleri
İrlanda	Merkezi Fonlar + Yerel Kaynaklar
İspanya	Eğitim Bakanlığı + Özerk Bölgeler + Yerel Kaynaklar
İsveç	Eğitim Bakanlığı + Yerel Yönetimler
İtalya	Eğitim Bakanlığı + Yerel Yönetimler + Sivil Toplum Kuruluşları
Lüksemburg	Eğitim ve Mesleki Öğretim Bakanlığı + Komünler + İşverenler
Portekiz	Eğitim Bakanlığı + Yerel Yönetimler + İşverenler
Yunanistan	Eğitim Bakanlığı + Sivil Toplum Kuruluşları + Katkı Payı ve Bağışlar
Estonya	Eğitim ve Araştırma Bakanlığı
Finlandiya	Eğitim ve Kültür Bakanlığı ve Yerel Yönetimler
Japonya	Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı
Kore	Eğitim Bakanlığı
Hollanda	Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı ve Yerel Yönetimler
İsviçre	Konfederasyon ve Kantonlar
Türkiye	Milli Eğitim Bakanlığı + Sivil Toplum Kuruluşları + Katkı Payı ve Bağışlar

Veriler üzerindeki farklılaşmaların, ülkelerin değişik yönetim türlerine sahip olmalarından kaynaklandığına vurgu yapılmaktadır. Dünya genelinde 0-3 yaş grubunda bulunan çocukların bakımlarına yönelik olarak açılan resmi kurumlar, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığınca finanse edilmektedirler. 3-6 yaş grubundaki çocuklar için bakım yerine eğitim etkinlikleri geçerli olduğundan Eğitim Bakanlığı tarafından finanse edilmektedir (Clive, 2006, s.16). Kadınların iş performanslarının yükseltilmesi için işletmelerde organize olmakta olan çocuk bakım merkezleri ve kreşlerinse bazı ülkelerde geçerli olmakla beraber, işletmeler tarafından finanse edildikleri bilinmektedir (UNICEF, 2007, s.24).

Avrupa ülkelerinde finansmanın özel, resmi ve farklı yollar doğrultusunda genel dağılımları göz önünde bulundurulunca, Avrupa Komisyonu tarafından 2014'te paylaşılmış olan Şekil 5'deki veriler daha çoknetleşmektedir. Bu veriler doğrultusunda Avrupa'nın önemli çoğunluğunda neredeyse bütün finansman türleri görülmekteyken, 3 yaşın altındaki çocuklar için özel sektörece ya da devlet destekli özel sektör tarafından, 3 yaş üstü çocuklar içinse resmi ve devlet destekli kurumlarca finansman sağlandığı görülecektir (EuropeanCommission, 2014, s.78).

Verilere Türkiye penceresinden bakıldığında resmi ve özel olmak kaydıyla iki tür finansman kaynağının öne çıktığı görülmektedir. Bu finansman kaynaklarının 3 yaş altı ya da 3 yaş üstü fark etmeksizin değişiklik göstermediği belirtilmektedir. Söz konusu kaynaklardan çocukların doğrudan yararlandırılmamaları sorunu, uluslararası kuruluşların raporlarına da yansımış olup yerel hükümet ve karar organlarına, kaynakların tek havuz içerisinde toplanması ve gereksinimi olan yer ve kişilere adil biçimde dağıtılması tavsiyesinde bulunulmuştur (UNICEF, 2007, s.24).

#### 2.4. İlgili Araştırmalar

Tuzcu tarafından 2021 yılında yayınlanan Eğitim Ekonomisi adlı kitap, eğitim ekonomisi ile ilgili Türkiye’de bugüne kadar yayınlanmış olan en kapsamlı kaynaktır. Tuzcu bu yapıtında,Dünya genelinde okulöncesi eğitim öğrencileri için harcamaların her geçen yıl arttığını belirtmektedir. Nitekim 2000 - 2016 döneminde öğrenci başına harcamaların,OECD ülkelerinde 3.987 \$düzeyinden 8.067 \$düzeyine artarken, Türkiye 1.073 \$düzeyinden 5.568 \$düzeyine ulaşmıştır. 2000 yılında Türkiye’de yapılan harcamaların 1,4 kat artarak diğer ülkelerle arasındaki farkı azalttığını belirtmektedir.

Ancak uluslararası kurumların (OECD, UNESCO, UNDP vb) yayınlarında yer alan Türkiye’ye ilişkin verileri dikkatli incelemek gerekir. Çünkü uluslararası kurumların yayınlarında yer alan rakamlar ile TÜİK tarafından yayınlanan rakamlar ve Türk üniversiteleri tarafından yapılan araştırmalarda ortaya konan rakamlar, birbirinden oldukça farklıdır. Oysaki uluslararası kurumların yayınlarında yer alan rakamlar, yine Türkiye Cumhuriyetinin resmi kurumları tarafından gönderilmektedir. Diğer bir deyişle, gerek yurt içinde yayınlanan, gerek yurt dışında yayınlanan verilerin kaynağı, Türkiye Cumhuriyetinin resmi kurumlarıdır. O halde şu soru akla gelmektedir: Bu ülkenin kurumları, farklı yerlere, farklı veriler mi göndermektedir? Neden böyle yapmaktadırlar? Oysa dünya genelinde kabul gören bir oldu vardır, o da şudur: “Gerçek, rakamlardadır”. “Rakamlar yalan söylemez, insanlar yalan söyler” (Tuzcu, 2021, 213-214).

Arabacı (2011) tarafından gerçekleştirilmiş olan araştırmada, Türkiye ve OECD ülkelerinde öğrenci başına yapılan harcamalar ve eğitim bütçeleri karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda, eğitim harcamaları ve okullaşma oranları bakımından Türkiye’nin son sıralarda bulunduğu saptanmıştır. Eğitim çalışmalarından / etkinliklerinden yararlanan nüfus, eğitim sektöründe görev yapmakta olan personelin fazlalığı, bölgeler arasındaki eşitsizlikler, ulusal gelirden eğitime ayrılan pay gibi birçok göstergede

Türkiye’de geridedir. Eğitim için yeteri kaynak ayrılmadığı gibi kaynakların dağılımında da sorunlar yaşandığı söylenmektedir.

Akça (2012) tarafından yapılan araştırmada, yükseköğretim finansmanlarında genel olarak kamu kaynaklarının kullanılmakta olduğu, kamu kaynaklarının yanında dünyanın pek çok bölgesinde alternatif kaynakların devreye sokulmaya başlandığı dile getirilerek alternatif modellere yönelik önerilerde bulunulmuştur. “Gelire bağlı kredi sistemi” ismiyle bilinen bir finansman sistemini tavsiye eden Akça; hizmetlerden yararlanan öğrencilerin kamu sektörü üstündeki finansman yükünün düşürülebilmesi adına öğrencilerin borçlandırılmaları yoluyla yükseköğretim hizmetlerine ait maliyetlerin bir bölümünün öğrenciler tarafından üstlenilmesi önerisinde bulunmuştur.

Hoşgörür ve Arslan (2014) Muğla iline bağlı Yatağan ilçesinde görev yapan 15 okul yöneticisiyle bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmanın sonucunda, okulların kaynak yetersizliğinden dolayı zorluklar yaşadıkları ve tüm okulların kendilerine özgü bütçelerinin bulunması gerektiği saptanmıştır. Araştırmada, okulların kendileri için kaynak yaratma konusunda da çok büyük sorunlar yaşadıkları da tespit edilmiştir.

Yılmaz (2014) tarafından bu konuya ilişkin bir yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. Araştırma kapsamında yapılmış olan alanyazın taramaları sonucunda, şu anki ekonomik uygulamalarla insanların kamusal bir hak niteliği taşıyan eğitime erişim düzeylerinin her geçen gün azaldığı ve eğitim alanlarının toplumdaki üst sınıf ailelerin çocukları için daha avantajlı pozisyona gelmeye başladığı dile getirilmiştir. Yazar, toplumdaki gelir adaletsizliklerinin bitirilmesini, özellikle alt sınıflardan gelmekte olan dezavantajlı öğrencilerin eğitime giriş ve eğitim süreçlerinde daha yoğun destekte bulunması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca eğitimin kamusal bir hak özelliği taşıdığı göz önünde bulundurulunca, eğitim sektöründeki piyasalaşmanın engellenmesi ve devlet desteğinin artırılarak eğitim ortamlarının daha eşit ve etkili hale getirilmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır.

Çiçeksoy (2016) tarafından bu konuya ilişkin hazırlanmış olan bir doktora tezi bulunmaktadır. Bu araştırmada, yükseköğretimdeki finansman sorunları şöyle sıralanmıştır: Kaynak yetersizliği, alternatif modellerdeki yetersizlikler, finans sistemlerinin bağımlılık bakımından belli başlı eleştiriler görmesi ve eğitim ile işletmecilik arasında bulunan ince çizginin korunma durumu. AB ülkeleri arasında bu konuda başarılı olanlar ile Türkiye’deki yükseköğretim finans sisteminin incelemesi yapılmış, bu yapılar arasındaki farklılık ve benzerlikler yönünde dört farklı model önerilmiştir. Araştırmacı, gerek lisans gerekse de lisansüstü eğitimlerde devlet tarafından

gelir gruplarının ve öğrencilerin akademik durumlarının göz önünde bulundurulması, buna göre kredilendirmelerin devlet eliyle ya da devlet destekli olarak belli başlı finans kuruluşları aracılığıyla gerçekleştirilmesini tavsiye etmektedir.

Kaya ve Yılmaz (2017), eğitimin finansmanında kamu dışı kaynakların hangi düzeyde kullanıldığını ortaya çıkarmak için bir derleme araştırması yapmışlardır. Bu araştırmanın sonucunda, neo-liberal eğitim politikalarının, son dönemlerde bir hak ve kamusal hizmet biçiminde kabul edilmekte olan eğitimin bir yatırım ürünü yerine, bedelinin kişilerce ödendiği bir tüketim ürünü haline gelmesine neden olduğu ve bu olumsuzluğun eğitimin piyasalaşmasına ve insanları eğitim uygulamalarında kamu dışı kaynaklara yönelttiği vurgulanmıştır.

Kimber ve Ehrich (2011) ortaklığında, Avustralya'da bir araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada, eğitim sistemlerinin piyasa uygulamaları sonucunda demokratik niteliklerini kaybettikleri, öğretmen maaşlarının performanslar yönünde belirlenmesiyle de öğretmenlik mesleğinin deforme edildiği dile getirilmiştir.

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve çözümlenmesine kullanılan tekniklere yer verilmiştir.

### 3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, betimsel tarama modeli ile yapılmıştır ve niceldir. Çünkü çocukları, okulöncesi eğitime katılan ailelerin 2022-2023 eğitim-öğretim yılında yaptıkları eğitim harcamaları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Varolan durumun betimlenmesi, betimsel tarama modelinin kullanılmasını gerektirmiştir.

### 3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini, Denizli ilinin Sarayköy ilçesinde yaşayan ve çocuğu okulöncesi eğitime (anaokulu + anasınıfı) katılan aileler oluşturmaktadır. Sarayköy ilçe merkezinde, çocuğu anasınıflarında eğitim alan aileler, araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Evrende yaklaşık 350-400 aile bulunmaktadır. Kolay ulaşılabilir örneklem yöntemiyle 222 aileye (ana ya da babaya) ulaşılarak veri toplanmıştır.

Örneklem olarak alınan ailelerin çeşitli özelliklere göre dağılımları Tablo 3.1’de verilmiştir.

Çocuğu okulöncesi eğitime katılan annelerin çoğu (% 48,6) lise mezunudur. Ardından lisans (dört yıllık üniversite) mezunları (% 23,0) gelmektedir. Babaların çoğu ise (% 37,8) lise mezunudur. Ardından ortaokul mezunları (% 21,6) gelmektedir.

Annelerde lisans mezunu oranı % 23,0 iken, babalarda lisans mezunu oranı % 18,9’dur. Anne ve babaların eğitim düzeyleri karşılaştırıldığında, anne eğitim düzeylerinin babalardan yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan ailelerin meslek durumlarına bakıldığında tablo şöyledir: Annelerin çoğu (% 45,9) ev hanımıdır. Ardından işçi olanlar (% 27,9). Babaların ise çoğu (%29,7) işçidir, ardından memur (% 24,3) ve çiftçi olanlar (% 24,3) gelmektedir.

Ailelerin % 56,8’i ev sahibidir, % 43,2’si ise kirada oturmaktadır. Diğer bir deyişle ailelerin hemen hemen yarısı kirada oturmaktadır.

Bir ailedeki çocuk sayısı, en az 1, en çok 3’tür. Ailelerin % 51,4’ünün 2 çocuğu, % 32,4’ünün 1 çocuğu vardır. 3 çocuğu olan aile sayısı oldukça azdır (% 16,2). Diğer bir

deyişle Türkiye’de çocuk sayısı, her geçen yıl sabitlenmekte, iki çocuk standart kabul edilmektedir. İkinin dışında çocuğu olan aile sayısı oldukça azdır.

Ailelerin (ana-babaların) % 94,6’sı birlikteyaşamakta iken % 5,4’ü ayrı yaşamaktadır (boşanmıştır).

Tablo 3.1. *Ailelerin Çeşitli Özelliklere Dağılımı*

Gösterge (özellik)	Kategoriler	f	%
Annenin Eğitim Düzeyi	İlkokul mezunu	12	5,4
	Ortaokul mezunu	24	10,8
	Lise mezunu	108	48,6
	Önlisans mezunu	24	12,2
	Lisans mezunu	51	23,0
Babanın Eğitim Düzeyi	İlkokul mezunu	36	16,2
	Ortaokul mezunu	48	21,6
	Lise mezunu	84	37,8
	Önlisans mezunu	12	5,4
	Lisans mezunu	42	18,9
Annenin Mesleği	Ev hanımı	102	45,9
	İşçi	62	27,9
	Esnaf	31	14,0
	Memur	27	12,2
Babanın Mesleği	Memur	54	24,3
	İşçi	66	29,7
	Esnaf	48	21,6
	Çiftçi	54	24,3
Ev	Kendilerine ait	126	56,8
	Kira	96	43,2
Çocuk sayısı	1	72	32,4
	2	114	51,4
	3	36	16,2
Çocuk cinsiyeti	Kız	102	45,9
	Erkek	120	54,1
Aile birlikteliği	Birlikte	210	94,6
	Ayrı	12	5,4

### 3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada gereksinim duyulan veriler, Dr. Gökhan Tuzcu tarafından geliştirilen yapılandırılmış form ile toplanmıştır. Bu formun, verilerin elde edilmesine uygun olduğu, aynı zamanda bu çalışmanın içerik ve amacına uygun, kullanışlı, güvenilir ve geçerli



olduğu kararına varılmış ve anasınıflarında çocukları öğrenim gören velilere uygulanmasına karar verilmiştir.

### **3.4. Verilerin Toplanması**

Gereksinim duyulan veriler, bizzat araştırmacı tarafından toplanmıştır. Araştırmacı, anasınıfları olan okullara kendisi gitmiştir. Çocuklarını anasınıflarına bırakmaya gelen ve okul bitişinde çocuklarını almaya gelen ana ve babalar ile görüşmüş, onlara araştırmanın amacını anlatmış, gönüllü olanlara ölçek vererek doldurmalarını istemiştir. Ana ya da baba ölçeği doldururken, araştırmacı yakınında olmuş, anlaşılmayan bir yer olduğunda açıklama yapmıştır. Diğer bir deyişle gönüllü ana-babalar, kendi özgür iradeleri ile ölçeği doldurmuşlardır. Ana-babalara, ölçek üzerine kişisel bilgilerini yazmamaları söylenmiştir (ad, soyad, telefon no, kimlik no vb).

Kullanılan ölçek, çoğunlukla parasal verilere odaklandığı için bazı ana-babalar doldurmak istememişlerdir. “Acaba bizi bir yerlere mi şikayet edecek? Acaba bize yeni bir vergi mi yükleyecekler” gibisinden korkuya kapılanlar olmuştur. Bunlara ölçek verilmemiş ve veri toplanmamıştır.

### **3.4. Verilerin Çözümlemesi**

Toplanan veriler, bilgisayar ortamına aktarılmış ve sınıflandırılmıştır. Excel ve SPSS programından yararlanılmıştır. Yüzde, frekans, ortalama, karşılaştırmalar için Ki kare analizi gibi teknikler kullanılmıştır. Sonuçlar, tablolar şeklinde verilmiş ve yorumlar tablo altlarında verilmiştir.

## DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

### BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, toplanan veriler çözümlenmiş ve yorumlar yapılmıştır.

#### 4.1. Betimsel İstatistikler

Çocuğu okulöncesi eğitime katılan ailelerin özelliklerine ilişkin veriler, sınıflanarak tablolar halinde verilmiştir.

Ailelerin aylık ortalama gelirlerinin dağılımı Tablo 4.1’de görülmektedir.

Tablo 4.1. *Ailelerin Aylık Gelir Dağılımı*

Gelir (₺)	<i>f</i>	%
2.000-5.200 ₺	18	8,1
5.500-10.000 ₺	126	56,8
11.000-20.000 ₺	60	27,0
25.000-60.000 ₺	18	8,1

Tablo 4.1’de görüldüğü gibi, Sarayköy ilçesinde anasınıfları ve anaokullarında çocukları olan ailelerin aylık gelirleri 2.000 ₺ ile 60.000 ₺ arasında değişmektedir. Diğer bir deyişle, Sarayköy ilçesinde yaşayanların sosyo-ekonomik düzeyleri çok farklıdır. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu’ndan aldığı yardımlarla geçinen aileler olduğu gibi, fabrikalarda çalışan işçiler, tarlalarda günlük yevmiye ile çalışan ameleler ve tarla, bağ, pamuk zenginleri gibi zenginler ile işletme ve atölye sahipleri bir arada yaşamaktadırlar. Bu durum, olağan biçimde aylık gelir düzeylerinin çok farklı olmasına etki etmektedir.

Çocukların okula gidip-gelmeleri için ailelerin bir ayda yaptığı harcamalar Tablo 4.2’de görülmektedir.

Tablo 4.2. *Ulaşım Harcamaları (₺)*

Harcama	<i>f</i>	%
0 ₺	150	67,6
150 ₺	6	2,7
290 ₺	6	2,7
300 ₺	12	5,4
350 ₺	6	2,7
500 ₺	24	10,8
1.000 ₺	12	5,4
1.500 ₺	6	2,7

Tablo 4.2’de görüldüğü gibi, okulöncesi eğitime katılan çocukların ulaşımı için, bir ailenin bir ayda harcadığı para, 0 ₺ ile 1.500 ₺ arasında değişmektedir. Bunun nedeni, bazı ailelerin ulaşım harcaması yapmamasıdır. Diğer bir deyişle, öğrencilerin % 67,6’sının evi ile okulu arasındaki uzaklık azdır ve bu öğrenciler okula yürüyerek gidip-gelmektedir ya da bazı aileler, çocuklarını şarjlı bisiklet ile kendileri getirip-götürmektedir. Ancak bazı aileler, çocuklarını kendi araçlarıyla getirip-götürmekte ve bunlardan bazıları, ulaşım harcamasının olmadığını söylemektedir. Oysa, her ne kadar kendi aracıyla getirirse götürse de bu araçların da bir maliyeti vardır. Sarayköy, jeolojik olarak düz bir arazi yapısına sahiptir ve herkesin evinde bisiklet bulunmaktadır. Bu yörede çok yoğun biçimde şarjlı bisiklet kullanılmaktadır.

Çocukların okul kıyafetleri (giysileri) için ailelerin bir ayda yaptığı harcama Tablo 4.3’te görülmektedir.

Tablo 4.3. *Kıyafet Harcamaları*

Harcama	<i>f</i>	%
0 ₺	24	10,8
100 ₺	6	2,7
150 ₺	6	2,7
250 ₺	6	2,7
300 ₺	12	5,4
350 ₺	6	2,7
400 ₺	6	2,7
500 ₺	42	18,9
600 ₺	6	2,7
700 ₺	12	5,4
750 ₺	6	2,7
900 ₺	6	2,7
1.000 ₺	66	29,7
1.500 ₺	18	8,1

Tablo 4.3'te görüldüğü gibi, ailelerin aylık kıyafet harcamaları 0 ₺ ile 1.500 ₺ arasında değişmektedir. Kıyafet harcamalarını 0 ₺ olarak belirten ailelerin okulöncesi dönemde kıyafet zorunluluğu olmamasından dolayı aldığı kıyafetleri okulda da giydirdiklerinden dolayı bunu gider olarak görmemelerindedir. En yüksek oranının (% 29,7) 1.000 ₺ ve ardından 500 ₺(% 18,9) olduğu görülmektedir. Bu rakamların aylık olarak oldukça yüksek olduğu ve kıyafetlerin pahalı olmasından ve ülkede yaşanan fiyat artışlarından dolayı olduğu düşünülmektedir.

Çocukların eğitim materyalleri (malzemeleri) alımı için, ailelerin bir ayda yaptığı harcama Tablo 4.4'te görülmektedir.

Tablo 4.4. *Eğitim Malzemeleri Harcamaları*

Harcama	<i>f</i>	%
0 ₺	6	2,7
200 ₺	6	2,7
250 ₺	12	5,4
300 ₺	6	2,7
350 ₺	6	2,7
400 ₺	6	2,7
450 ₺	6	2,7
500 ₺	48	21,6
650 ₺	6	2,7
800 ₺	24	10,8
1.000 ₺	48	21,6
1.500 ₺	24	10,8
1.650 ₺	6	2,7
2.000 ₺	6	2,7
2.500 ₺	6	2,7
3.000 ₺	6	2,7

Tablo 4.4'te görüldüğü gibi, eğitim malzemeleri alımı için yapılan harcamalar 0 ₺ ile 3.000 ₺ arasında değişmektedir. Bu kadar yüksek farklılığın nedeni, alınan malzemelerin marka ve modellerinin farklı olması, ailelerin gelirlerinin farklı olması ve eğitime yaklaşımlarının farklı olmasıdır. Eğitim malzemeleri harcamalarında en yoğun miktarın % 21,6'şarlık oranlarla 500 ₺ ve 1.000 ₺ rakamların öne çıktığı görülmektedir.

Bilindiği gibi Türkiye'nin her yerinde aileler, çocuklarının eğitim gördüğü ana okuluna ya da ana sınıfına, her ay belli bir miktar ücret ödemektedir. Ödenen bu ücretler, yine çocuklar için (çocukların beslenme, temizlik ve oyuncak gereksinimleri için) kullanılmaktadır. Çünkü bu çocuklar okulöncesi eğitime hiç katılmasa da, evlerinde

büyüseler de, yine beslenme, temizlik ve oyuncak gereksinimleri olacaktır. Bu nedenle okulöncesi eğitimin finansmanına aileler de katılmaktadır.

Ailelerin her ay ödediği okul ücreti (aidat) Tablo 4.5'te görülmektedir.

Tablo 4.5. *Aidat Harcamaları*

Harcama	<i>f</i>	%
0 ₺	6	2,7
60 ₺	6	2,7
80 ₺	90	40,5
100 ₺	108	48,6
130 ₺	6	2,7
300 ₺	6	2,7

Tablo 4.5'te görüldüğü gibi, ailelerin aidat harcamaları 0 ₺ ile 300 ₺ arasında değişmektedir ve öğrencilerin tam gün ve kulüplü olarak eğitim almadıkları görülmektedir. En büyük oran % 48,6 ile 100 ₺ ve % 40,5 oranla 80 ₺ aidat ödeyenlerdedir. Bilindiği gibi, okula ödenen ücretler, okulun bulunduğu mahallenin sosyo-ekonomik düzeyine göre değişmektedir.

Çocukların okulda beslenmeleri (kahvaltı, öğle yemeği vb) için, bir ailenin bir ayda yaptığı ortalama harcama Tablo 4.6'da görülmektedir.

Tablo 4.6. *Yemek-Beslenme Harcamaları*

Harcama	<i>f</i>	%
0 ₺	126	56,8
10 ₺	6	2,7
15 ₺	6	2,7
20 ₺	12	5,4
25 ₺	6	2,7
30 ₺	6	2,7
50 ₺	24	10,8
100 ₺	12	5,4
150 ₺	6	2,7
250 ₺	12	5,4
400 ₺	6	2,7

Tablo 4.6'da görüldüğü gibi, ailelerin aylık yemek-beslenme harcamalarında en büyük oran % 56,8 ile 0 ₺'dir. Bunun nedeni, çocukların yarım gün okula gitmeleri ve beslenmelerini evlerinden getirmeleridir. Aileler evden gönderdikleri beslenmeyi gider olarak görmemektedirler. Oysa ister evden götürülsün, ister okulda yenilsin, beslenmenin

bir maliyeti vardır. Bununla birlikte 400 ₺ beslenme harcaması yaptığını belirten aileler de vardır.

Çocukların geziye gidip-gelmeleri için, bir ailenin bir ayda yaptığı ortalama harcama Tablo 4.7’de görülmektedir.

Tablo 4.7. *Gezi Harcamaları*

Harcama	<i>f</i>	%
0 ₺	168	75,7
20 ₺	6	2,7
90 ₺	6	2,7
100 ₺	36	16,2
250 ₺	6	2,7

Tablo 4.7’de gezi harcamaları incelendiğinde ailelerin çok büyük oranda % 75,7 oranla harcama yapmadıkları belirtmişlerdir. Bunun nedeni, Sarayköy içi gezi etkinliklerinin belediye tarafından ücretsiz sağlanmasıdır. En fazla 250 ₺ olarak belirtilen gezi harcamasının ise şehir içi gezilerde harcanabileceği düşünülmektedir.

Çocukların mezuniyet günü/gecesi için, bir ailenin yaptığı ortalama harcama Tablo 4.8’de görülmektedir.

Tablo 4.8. *Mezuniyet Harcamaları*

Harcama	<i>f</i>	%
0 ₺	186	83,8
100 ₺	6	2,7
150 ₺	18	8,1
200 ₺	12	5,4

Tablo 4.8’de görüldüğü gibi, ailelerin % 83,8’i mezuniyet günü/gecesi için herhangi bir harcama yapmamaktadır. Bunun nedeni, mezuniyet etkinliklerinin olmaması ya da maliyetli bir biçimde yapılmamasıdır. Bununla birlikte 200₺ mezuniyet harcaması yaptığını belirten ailelerin de olduğu görülmektedir.

Çocuğu okulöncesi eğitime katılan bir ailenin, bir çocuk için bir ayda yaptığı toplam harcama Tablo 4.9’da görülmektedir.

Tablo 4.9. *Toplam Harcama Dağılımı*

Harcama	<i>f</i>	%
100 ₺	6	2,7
615 ₺	6	2,7
620 ₺	6	2,7
850 ₺	6	2,7
880 ₺	6	2,7
1.125 ₺	6	2,7
1.200 ₺	6	2,7
1.280 ₺	12	5,4
1.300 ₺	6	2,7
1.380 ₺	6	2,7
1.450 ₺	6	2,7
1.480 ₺	6	2,7
1.580 ₺	6	2,7
1.600 ₺	6	2,7
1.730 ₺	12	5,4
1.830 ₺	6	2,7
1.850 ₺	6	2,7
1.880 ₺	6	2,7
1.950 ₺	6	2,7
2.080 ₺	6	2,7
2.100 ₺	6	2,7
2.130 ₺	6	2,7
2.230 ₺	12	5,4
2.550 ₺	12	5,4
2.560 ₺	6	2,7
2.580 ₺	6	2,7
2.640 ₺	6	2,7
2.660 ₺	6	2,7
3.060 ₺	6	2,7
3.100 ₺	12	5,4
3.150 ₺	6	2,7
5.130 ₺	6	2,7

Tablo 4.9’da görüldüğü gibi, okulöncesi eğitimde olan (ana sınıfında eğitim gören) bir öğrenci için, ailesinin bir ayda yaptığı harcama toplamı en az 100 ₺’dir. En çok harcamanın ise 5.130 ₺ olduğu görülmektedir. Bununla birlikte harcamalar arasında farklılığın oldukça fazla olduğu da görülmektedir. Bunun nedeni, ailelerin sosyo-ekonomik düzeylerinin oldukça farklı oluşudur. Aynı zamanda ailelerin eğitime bakışları ve eğitimden beklentileri de farklıdır.

Çocuğu okulöncesi eğitime katılan bir ailenin, bir çocuk için bir ayda yaptığı ortalama harcama Tablo 4.10’da görülmektedir.

Tablo 4.10. Ortalama Harcamalar

Harcama	f	%
12,50 ₺	6	2,7
76,88 ₺	6	2,7
77,50 ₺	6	2,7
106,25 ₺	6	2,7
110,00 ₺	6	2,7
140,63 ₺	6	2,7
150,00 ₺	6	2,7
160,00 ₺	12	5,4
162,50 ₺	6	2,7
172,50 ₺	6	2,7
181,25 ₺	6	2,7
185,00 ₺	6	2,7
197,50 ₺	6	2,7
200,00 ₺	6	2,7
216,25 ₺	12	5,4
228,75 ₺	6	2,7
231,25 ₺	6	2,7
235,00 ₺	6	2,7
243,75 ₺	6	2,7
260,00 ₺	6	2,7
262,50 ₺	6	2,7
266,25 ₺	6	2,7
278,75 ₺	12	5,4
318,75 ₺	12	5,4
320,00 ₺	6	2,7
322,50 ₺	6	2,7
330,00 ₺	6	2,7
332,50 ₺	6	2,7
382,50 ₺	6	2,7
387,50 ₺	12	5,4
393,75 ₺	6	2,7
641,25 ₺	6	2,7

Tablo 4.10’da görüldüğü gibi, bir ailenin bir öğrenci için bir ayda harcadığı ortalama para 12,50 ₺ ile 641,25 ₺ arasında değişmektedir. Diğer bir deyişle, ailelerin eğitim harcamaları çok farklılık göstermektedir. Harcamalardaki bu yüksek farkın, yalnızca sosyo-ekonomik düzeyle açıklanamayacağı söylenebilir. Bu farklılığın nedenlerinin, ailelerin eğitime yaklaşımları, eğitime verdikleri önem, eğitim düzeyleri gibi etkenlerin de belirleyici etkiye sahip olduğu düşünülmektedir.

Yukarıda tablolarda görüldüğü gibi 222 veli araştırmaya gönüllü katılmıştır. Velilerin beyanlarına göre aylık gelirlerinin 2000₺ ile 60000 ₺ aralığında değişiklik gösterirken en yüksek oranın (% 56,8) 5500-10000 ₺ aralığında yoğunlaştığı



görülmektedir. Velilerin ulaşım harcamalarını 0 ile 1500 ₺ aralığında olduğunu belirttikleri görülürken en yüksek oranın (% 67,6) 0 ₺ olarak belirtildiği ve çocukların yürüyerek ya da veliler tarafından götürülüp getirildiği görülmüştür. Kıyafet harcamalarının 0 ₺ ile 1500 ₺ arasında farklılık gösterdiği görülürken en fazla oran ve yoğunluğun (% 29,7) oranla 1000 ₺ olduğu saptanmıştır. Malzeme harcamalarının 0 ₺ ile 3000 ₺ arasında değişiklik gösterdiği ve en yüksek oranın (21,6 oranlarla) 500 ₺ ve 1000 ₺ harcamalarda yoğunlaştığı görülmüştür. Velilerin aidat harcamalarının 0 ₺ ile 300 ₺ arasında değişiklik gösterdiği ve en yüksek oranın (%48,6) oranla 100 ₺ olduğu görülmektedir. Bunu % 40,5 oranla 80 ₺ şeklinde belirtenler izlemektedir. Beslenme harcamalarının 0 ₺ ile 400 ₺ arasında değişiklik gösterdiği görülürken yoğunluk 56,8 oranla 0 ₺ olarak belirtenlerde olduğu görülmüştür. Bunun nedeni velilerin beslenmeleri evlerinden göndermeleri ve bunu maliyet olarak görmemeleridir. Gezi harcamalarının 0 ₺ ile 250 ₺ arasında farklı söylendiği ve yoğunluğun (% 83,8) 0 ₺ olarak belirtildiği görülmüştür. Diğer harcamalar 0 ₺ olarak belirtilmiş ve diğer harcama yapmadıkları görülmüştür. Velilerin giderleri toplamının aylık olarak 100 ₺ ile 5130 ₺ arasında farklılık gösterdiği ve veli harcamalarının aylık çok farklılıklar gösterdiği görülmüştür. Velilerin aylık giderleri ortalamasının ise 12,50 ₺ ile 641,25 ₺ arasında değişiklik gösterdiği saptanmıştır.

#### 4.2. Alt Problemlere İlişkin Bulgular

Araştırmanın alt problemleri şunlardır:

- 1) Aileler, çocuklarının okulöncesi eğitim alması için ne tür harcamalar yapmaktadırlar?
- 2) Bir aile, bir çocuğun okulöncesi eğitim alması için bir ayda ortalama kaç lira harcamaktadır?
- 3) Ailelerin yaptığı harcamalar;
  - Ana-babanın eğitim durumuna göre değişmekte midir?
  - Ana-babanın mesleğine göre değişmekte midir?
  - Ana-babanın gelir durumuna göre değişmekte midir?
- 4) Ailelerin yaptığı harcamalar, ana-babanın mesleğine göre değişmekte midir?

Bu dört alt problem için yapılan çözümlenmeler, bu alt bölümde yer almaktadır.

#### 4.2.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi şudur: “Aileler, çocuklarının okulöncesi eğitim alması için ne tür harcamalar yapmaktadırlar?” Bu probleme yanıt olan veriler Tablo 4.11’de görülmektedir.

Tablo 11. *Ailelerin Aylık Harcamaları*

Harcama Türü	Minimum	Maksimum
Ulaşım (servis)	0	1.500
Kıyafet	0	1.500
Malzeme	0	3.000
Aidat	0	300
Yemek	0	400
Gezi	0	250
Mezuniyet	0	200
Diğer	0	0

Tablo 4.11’e bakıldığında ailelerin anasınıfı çocuklarının eğitim harcamalarının servis, kıyafet, malzeme, aidat, yemek, gezi ve mezuniyet başlıklarında toplanmıştır. Bu giderlerin minimum gider olarak 0 ₺ olduğu görülürken en yüksek gider 3000 ₺ ile malzeme harcamalarında görülmektedir. Bunu 1500 ₺ ile servis ve kıyafet izlemektedir. Yine giderlerin içinde en az giderin 200 ₺ ile mezuniyet harcamalarında olduğu tespit edilmiştir.

#### 4.2.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi şöyledir: “Bir aile, bir çocuğun okulöncesi eğitim alması için bir ayda ortalama kaç lira harcamaktadır?” Bu probleme yanıt olan veriler Tablo 4.12’de görülmektedir.

Tablo 4.12. *Okulöncesi Eğitimi İçin Aylık Harcama Ortalamaları*

Harcama Türü	$\bar{X}$
Ulaşım (servis)	186
Kıyafet	662
Malzeme	897
Aidat	94
Yemek	42
Gezi	25
Mezuniyet	25
Diğer	0

Tablo 4.12’ye bakıldığında ailelerin anasınıfları çocuklarının eğitim harcamaları ulaşım, kıyafet, malzeme, aidat, yemek, gezi ve mezuniyet başlıklarında harcama yaptıkları görülmektedir. Harcamaların ortalamalarına bakıldığında en yüksek harcamanın 897₺ ile malzeme harcaması olduğu görülmektedir. Bunu 662 ₺ ile kıyafet, 186₺ ulaşım izlemektedir. En düşük harcama ortalaması ise 25₺ ile mezuniyet harcaması olarak görülmektedir.

#### 4.2.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi şöyledir: “Ailelerin yaptığı harcamalar;

- Ana-babanın eğitim düzeyine göre değişmekte midir?
- Ana-babanın gelir düzeyine göre değişmekte midir?”

Bu probleme yanıt olan çözümlenmeler, aşağıda ve ilerleyen sayfalarda görülmektedir.

Ailelerin yaptığı harcamaların annenin eğitim düzeyine göre Ki Kare analizi sonuçları Tablo 4.13’te verilmiştir.

Tablo 4.13. *Ailelerin Yaptığı Harcamaların, Annenin Eğitim Düzeyine Göre Ki Kare Analizi*

Harcama Türü	Annenin Eğitim Düzeyi						p
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Önlisans	Lisans	Toplam	
Ulaşım	12	24	108	27	51	222	,00*
Kıyafet	12	24	108	27	51	222	,00*
Malzeme	12	24	108	27	51	222	,00*
Aidat	12	24	108	27	51	222	,00*
Yemek	12	24	108	27	51	222	,00*
Gezi	12	24	108	27	51	222	,00*
Mezuniyet	12	24	108	27	51	222	,00*

Tablo 4.13’te görüldüğü gibi, ailelerin yaptıkları eğitim harcamaları ile annenin eğitim düzeyi arasında, servis, kıyafet, aidat, yemek, gezi ve mezuniyet harcamalarında anlamlı ilişki vardır ( $p < 0,05$ ). Diğer bir deyişle, annenin eğitim düzeyi arttıkça, anılan alanlara yapılan harcamalar da artmaktadır.

Tablo 4.14. *Ailelerin Yaptığı Harcamaların, Babanın Eğitim Düzeyine Göre Ki Kare Analizi*

Harcama Türü	Babanın Eğitim Düzeyi						p
	İlkokul	Ortaokul	Lise	Önlisans	Lisans	Toplam	
Ulaşım	36	48	84	12	42	222	,00*
Kıyafet	36	48	84	12	42	222	,00*
Malzeme	36	48	84	12	42	222	,00*
Aidat	36	48	84	12	42	222	,00*
Yemek	36	48	84	12	42	222	,00*
Gezi	36	48	84	12	42	222	,00*
Mezuniyet	36	48	84	12	42	222	,00*

Tablo 4.14'te görüldüğü gibi, okulöncesi eğitime katılan çocukların eğitim harcamaları ile babaların eğitim düzeyleri arasında anlamlı ilişki vardır. Bu ilişki, harcama alanlarından servis, kıyafet, aidat, yemek, gezi ve mezuniyet harcamalarının tamamında görülmüştür ( $p<0,05$ ). Diğer bir deyişle, babanın eğitim düzeyi arttıkça, anılan alanlara yapılan harcamalar da artmaktadır.

Ailelerin yaptığı harcamaların gelir durumuna göre Ki Kare analizi sonuçları Tablo 4.15'te verilmiştir.

Tablo 4.15. *Ailelerin Yaptığı Harcamalarla Gelir Durumları İlişkisi (Ki Kare Analizi)*

Harcama (TL)	Aylık Gelir (TL)					p
	2.000-5.200	5.500-10.000	11.000-20.000	25.000-60.000	Toplam	
100 - 620	0	6	12	0	18	,00*
580 - 1.125	0	12	6	0	18	
1.200 - 1.480	0	24	12	6	42	
1.580 - 2.080	6	30	18	0	54	
2.100 - 2.560	0	30	6	6	42	
2.580 - 5.130	12	24	6	6	48	

Tablo 4.15'e bakıldığında ailelerin gelir seviyeleriyle eğitim harcamaları arasında anlamlı ilişki görülmüştür. Ailelerin harcamaları 100 ₺ ile 5.130 ₺ arasında değişmekle birlikte gelirleri de 2.000 ₺ ile 60.000 ₺ arasında farklılık göstermektedir. Ailelerin gelirleriyle eğitim harcamaları arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre ailelerin gelir seviyeliyle eğitim harcamaları arasında anlamlı ilişki vardır.

#### 4.2.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi şöyledir: Ailelerin yaptığı harcamalar, ana-babanın mesleğine göre değişmekte midir? Bu probleme yanıt olan çözümler, aşağıda ve ilerleyen sayfalarda görülmektedir.

Ailelerin yaptığı eğitim harcamaları ile annelerin meslekleri arasında ilişki olup-olmadığını ortaya koymak için yapılan Ki Kare analizi sonuçları Tablo 4.16'de görülmektedir.

Tablo 4.16. *Ailelerin Yaptığı Harcamalar İle Anne Meslekleri İlişkisi (Ki Kare Analizi)*

Harcama (TL)	Annenin Mesleği					p
	Ev Hanımı	İşçi	Esnaf	Memur	Toplam	
100 - 620	0	6	12	0	18	,00*
580 - 1.125	0	12	6	0	18	
1.200 - 1.480	0	24	12	6	42	
1.580 - 2.080	6	30	18	0	54	
2.100 - 2.560	0	30	6	6	42	
2.580 - 5.130	12	24	6	6	48	
Toplam	102	62	31	27	222	

Tablo 4.16'da görüldüğü gibi, çocukların eğitimi için yapılan harcamalar ile annelerin meslekleri arasında anlamlı ilişki vardır. Ailelerin eğitim harcamaları 100 ₺ ile 5.130 ₺ arasında değiştiği görülürken; anne mesleklerinin, ev hanımı, işçi, esnaf ve memur oldukları ve ev hanımlarının yoğun olduğu görülmektedir.

Ailelerin yaptığı eğitim harcamaları ile babaların meslekleri arasında ilişki olup-olmadığını ortaya koymak için yapılan Ki Kare analizi sonuçları Tablo 4.17'de görülmektedir.

Tablo 4.17. *Ailelerin Yaptığı Harcamalarla Baba Meslekleri İlişkisi (Ki Kare Analizi)*

Harcama (TL)	Babanın Mesleği				Toplam	p
	Memur	İşçi	Esnaf	Çiftçi		
100 - 620	6	6	6	0	18	,00*
580 - 1.125	0	12	6	0	18	
1.200 - 1.480	12	0	6	24	42	
1.580 - 2.080	12	18	12	12	54	
2.100 - 2.560	18	12	6	6	42	
2.580 - 5.130	6	18	12	12	48	
Toplam	54	66	48	54	222	

Tablo 4.17’de görüldüğü gibi, çocukların eğitimi için yapılan harcamalar ile babaların meslekleri arasında anlamlı ilişki vardır. Ailelerin harcamaları 100 ₺ ile 5.130 ₺ arasında değiştiği görülürken; baba mesleklerinin memur, işçi, esnaf ve çiftçi oldukları görülmektedir. Bu mesleklere göre gelir düzeylerinin farklılaştığı ve bu durumun da eğitim harcamalarını etkilediği ve yansıdığı söylenebilir.

## **BEŞİNCİ BÖLÜM**

### **TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER**

Bu bölümde, bu araştırmanın sonuçları ile daha önce yapılan araştırmaların sonuçları karşılaştırılmakta ve tartışılmaktadır. Ardından öneriler yer almaktadır.

#### **5.1. Tartışma ve Sonuç**

Bu araştırmada, Denizli ilinin Sarayköy ilçesinde, çocukları okulöncesi eğitime katılan ailelerin eğitim için yaptığı harcamalar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmaya 222 ana/baba gönüllü olarak katılmıştır.

Ailelerin aylık gelirleri 2.000 ₺ ile 60.000 ₺ arasında değişmektedir ve yarısından fazlası 5.500 - 10.000 ₺ aralığında aylık gelire sahiptir. Bu gelir düzeyinin, günümüz koşullarında oldukça düşük olduğu söylenebilir.

Ailelerin yaptığı eğitim harcamaları, 100 ₺ ile 5.130 ₺ arasında değişmektedir. En yüksek harcama “malzeme (eğitim materyali) alımı” için yapılmaktadır. Bunun nedeni, eğitim-öğretim yılı başında okulöncesi eğitim kurumlarında, yıl boyunca kullanılacak kırtasiye malzemelerinin, ailelere aldırılması olabilir. Bunun yanında ulaşım (servis) ve kıyafet harcamaları da diğer harcamalara göre yüksektir. En düşük harcama, mezuniyet günü/gecesi için yapılmaktadır. “Diğer” şeklinde tanımlanan giderler ise yoktur.

Eğitim harcamalarında, malzeme, ulaşım ve kıyafetin başta gelmesi, bu harcamaların zorunlu ve yüksek olmasındandır. Ardından yemek, okul ücreti (aidat) ve gezi harcamaları gelmektedir.

Bilindiği gibi Türkiye’de enflasyon (mal ve hizmet fiyatlarındaki sürekli artış) oldukça yüksektir. Ülke genelinde fiyatların yüksek oluşu, doğal olarak eğitim için alınan mal ve hizmetlerin fiyatlarının da yüksek olmasına neden olmaktadır.

Ailelerin çocuklarının eğitimi için yaptığı harcama türleri şunlardır: Ulaşım (servis), kıyafet, malzeme, aidat, yemek, gezi ve mezuniyet günü/gecesi. Harcamalar her bir türde 0 ₺ ile 3.000 ₺ arasında farklılık göstermektedir.

En yüksek harcama “malzeme alımlarındadır” ve bunu “ulaşım” ve ardından “kıyafet” harcamaları izlemektedir. En düşük harcama ise “mezuniyet günü/gecesi” için yapılmaktadır.

En yüksek harcamanın yapıldığı malzeme alımı için, aylık ortalama 897,29 ₺ harcanmaktadır. Bunu, aylık olarak 662,16₺ ile kıyafet, 186,21₺ ulaşım (servis) harcamaları izlemektedir. En düşük harcama ise aylık 25,67 ₺ ile mezuniyet harcamasıdır.

Ailelerin yaptıkları aylık eğitim harcamaları ile ana/babanın eğitim düzeyi arasında, ulaşım, kıyafet, aidat, yemek, gezi ve mezuniyet harcamalarında anlamlı ve pozitif ilişki görülmüştür ( $p < 0,05$ ). Diğer bir deyişle ana/babaların eğitim düzeyleri ile eğitim harcamaları arasında ilişki vardır. Ana/babanın eğitim düzeyi yükseldikçe, çocuğun eğitimi için yapılan harcama da yükselmektedir. Eğitim düzeyi düşük olan ana/babaların çocuğun eğitimi için yaptıkları harcama da düşüktür.

Ailelerin gelir düzeyleri ile yaptıkları eğitim harcamaları arasında anlamlı ve pozitif ilişki vardır. Ailelerin eğitim harcamaları 100 ₺ ile 5.130 ₺ arasında değişmekte, gelirleri ise 2.000 ₺ ile 60.000 ₺ arasında değişmektedir.

Anne ve babaların meslekleri ile eğitim harcamaları arasında da anlamlı ilişki vardır. Bu durum, ailelerin gelirlerinin, anne ve babaların mesleklerine göre değiştiğini, eğitim harcamalarında da bu gelir düzeylerinin etkili olduğunu göstermektedir. Harcamalardaki büyük farklılıkları yaratan asıl etken, anne ve baba meslekleri ve bu mesleklerden elde edilen gelirlerdir. Bu araştırmada bu durum, açıkça görülmektedir. Bu bağlamda Tuzcu'nun (2021) da yaptığı söz ettiği gibi, ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre eğitim harcamaları artmaktadır. Gelir düzeyi düşük olan aileler, eğitim için az harcama yapmakta; buna karşın gelir düzeyi yüksek olan aileler yüksek harcama yapmaktadırlar. Bu gerçek, yalnızca Türkiye’de değil, OECD ülkelerinin tamamında geçerlidir.

Sarayköy örneğinde düşünüldüğünde de durum benzerdir. Nitekim Sarayköy’de özellikle üzüm ve pamuk zengini aileler, eğitim için büyük miktarlarda harcama yapmaktadır. Buna karşın fabrikalarda işçi olarak ve tarlalarda amele olarak çalışan aileler az harcama yapmaktadır. Ayrıca, zengin aileler, çocuklarını bağımsız anaokuluna gönderirken, yoksul ve sosyo-ekonomik düzeyi düşük aileler çocuklarını ilkökul ve ortaokul bünyesindeki anasınıflarına göndermektedirler.



## 5.2. Öneriler

Ailelerin eğitim harcamalarının kabul edilebilir ve herkesin yeterli katkıyı sağlayabileceği biçimde olması için şu çalışmalar yapılmalıdır:

– Eğitim için yapılan harcamaların, bazı ailelerde neden çok düşük, bazı ailelerde ise neden çok yüksek olduğunu ortaya koyacak araştırmalar yapılmalıdır.

– Sosyal devlet olmanın bir gereği olarak parasal olanakları yetersiz olan ailelerin eğitim harcamalarını desteklemek amacıyla çeşitli fonlama ve destekler sağlanmalıdır.

– Ailelerin eğitim harcamaları, büyük oranda merkezi yönetim bütçesi ya da yerel yönetim bütçelerinden karşılanmalıdır. Böylece aileler üzerindeki bu harcama yükü kaldırılabilir ya da azaltılabilir.

– Okulöncesi eğitim harcamalarında oldukça yüksek olan ulaşım ve kıyafet harcamalarına, yerel yönetimler destek vermelidir. Özellikle ücretsiz ulaşım sağlayabilirler.

– Aileleri bilinçlendirmeye yönelik eğitimler artırılarak, eğitim harcamalarının daha bilinçli ve yeterli yapılmasına katkı sağlanabilir.

## KAYNAKÇA

- Âdem, M. (1993). *Ulusal Eğitim Politikamız ve Finansmanı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No: 172.
- Akça, H. (2012). Yükseköğretimin Finansmanı Ve Türkiye İçin Yükseköğretim Finansman Modeli Önerisi. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, c.19, s.1: 91-104.
- Akıncı, A. (2017). Türkiye’de Eğitim Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi. *Maliye Dergisi*, 387-397.
- Arabacı, İ. B. (2011). Türkiye’de ve OECD Ülkelerinde Eğitim Harcamaları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 10 (35). 100-112.
- Başaran, İ. E. (2006). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*. Ekinoks Yayınları, Ankara.
- Bekman K. (2005). Doğru Başlangıç Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim, TÜSİAD-T, -05, 396
- Clive R. B. (2006). Financing Early Childhood Care and Education: an International Review, *2007 Global Monitoring Report on Education for All*. February 20 ss.1-20. <http://cbcse.org/wordpress/wp-content/uploads/2012/10/Financing-ECCE.pdf>
- Çiçeksoy, Y. (2016). Yükseköğretimin Finansmanı, AB Uygulamaları Ve Türkiye İçin Alternatif Finansman Modeli Önerisi, Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- European Commission (2014). *Key Data on Early Childhood Education and Care*. Education, Brussels: Audiovisual and Culture Executive Agency.
- Hallak J. (1974). *Eğitimde Maliyet ve Harcamalar*. (Çev: M. Âdem), Talim Terbiye Dairesi Yayınları, Ankara.
- Hoşgörür, V. ve Arslan, İ. (2014). Okul Örgütünün Finansal Kaynaklarının Yönetimi Sorunu (Yatağan İlçesi Örneği). *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, c.4, s.1: 91-102
- Kaya, Ç., Yılmaz, T. (2017). Türkiye’de Eğitim Finansmanında Kamu Dışı Kaynakların Yeri Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, s.49: 378-388
- Kimber, M., Ehrich, L. C. (2011). The Democratic Deficit And School-Based Management In Australia. *Journal of Educational Administration*, 49(2) : 179-199
- Muğan Ertuğral, S. (2018). “Beşeri Sermaye Oluşumunda Mesleki Eğitimin Önemi”. *International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries*, 2(3):49-63.
- Tural Kurul, N. (2012). *Eğitimin Finansmanı*. Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Tuzcu, G. (2006) *Avrupa Birliği’ne Giriş Süreci ve Eğitimde Vizyon 2023*, Türk Eğitim Derneği (TED) Yayını, Ankara.
- Tuzcu, G. (2019), Türkiye’de Okulöncesi Eğitimi Yaygınlaştırma Çabaları ve Maliyeti, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 47, s.88-106.
- Tuzcu, G. (2021), *Eğitim Ekonomisi*, Pegem A Yayını, Ankara.

- Türkmen Kılıç, Ö. (2022). Okul Öncesi Eğitimde Maliyet - Yarar Çözümlemesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- TÜSİAD, Basın Bülteni, 01 Haziran 2005, TS/BAS-BÜL/05-38 (www.tusiad.org/tr/tum/item).
- UNICEF. UNICEF Education Strategy Report. Executive Board Annual session 4-8 June 2007.
- Üstün, R. (1988), Maliyet Muhasebesi: Ülkeler ve Uygulamalar, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul.
- Üzümcü, A. (2015). *İktisadi Büyüme: Teori Model ve Türkiye Üzerine Gözlemler*. Bursa: Beta Yayıncılık
- Yılmaz, T. (2014). Eğitim Ekonomi İlişkisine Eleştirel Bir Yaklaşım. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi.